



הסתדרות הפסיכולוגים בישראל
Israel Psychological Association

הכנס השנתי של החטיבה ההתפתחותית
בהסתדרות הפסיכולוגים בישראל
2019

התערבות מוקדמת: פסיכולוגיה התפתחותית בחדר הטיפולים ומעבר לו

19-21 בפברואר 2019, י"ד עד ט"ז באדר תשע"ט
מלון ניר עציון



בשנה שעברה, בהעדר יו"ר לחטיבה, קיום הכנס שהינו המפגש השנתי המשמעותי שלנו, עמד בסימן שאלה. בזכות קומץ אנשים טובים ומוכשרים הכנס הופק בתוך חודשיים בלבד ובפברואר 2018 התכנסנו למפגש משמעותי, וגם טעון, שהבהיר לכולנו עד כמה ההשתייכות המקצועית משמעותית עבורנו, עד כמה השליחות שבמקצוע בוערת בעצמותינו וכמה פוטנציאל יש בכל אחת ואחד מאיתנו לתרום להמשכיות, לצמיחה ולפיתוח תחום הפסיכולוגיה ההתפתחותית בישראל, וכן לתרום לפיתוח העבודה המשמעותית שלנו כפרטים.

באחרונה התגבש ועד ונבחרה יו"ר לחטיבה. נעשית חשיבה רחבה על תחום עיסוקנו ואנו משתדלים להיות נוכחים ולהשמיע את קולנו בצמתי החלטה משמעותיים. הפעם, לא היה ספק בנוגע להתכנות הכנס השנתי, ואנחנו גאות להציג בפניכם כעת.

עמלנו על יצירת כנס שיהיה עשיר בתוכן מקצועי מגוון, יקיף באופן רחב את תחומי פועלנו השונים ויזכיר לכולנו עד כמה העשייה שלנו משמעותית. הכנס השנה יעסוק ברוחב היריעה של עבודתנו; מניעה, איתור והתערבות מוקדמת. ניסינו להציג קשת רחבה ככול הניתן של תחומי העשייה שלנו השנה, אנו נארח את גב' סוזן ריד ממרפאת טוויסטוק בלונדון. גב' ריד מילאה תפקידים רבים, ביניהם שימשה כיו"ר תוכנית הפסיכותרפיה בטוויסטוק, ייסדה את קבוצת חקר האוטיזם וניהלה פרויקטים מחקריים רבים. גב' ריד חיברה וערכה ספרים ומאמרים רבים העוסקים בטיפול בגיל הרך, היא מרצה ומלמדת באנגליה, בשאר חלקי אירופה, בארה"ב וכמובן בישראל.

בנוסף ובהמשך לכנס 2018, נקיים גם השנה קבוצות דיון שמטרתן תהיה חשיבה וקידום סוגיות מהותיות בעבודתנו על מנת שנוכל לתקן את הנדרש ולהסיר חסמים המקשים עלינו להעניק טיפול מיטבי לפונים אלינו.

בואו בהמוניכם!

חברות הועדה המארגנת של כנס החטיבה ההתפתחותית לשנת 2019,

מיכל דביר קורן

ענת עמית

שושי יעקובי

אילנה ויינר

לימור רייז

אסנת רייכמן אייזיקוביץ

21.02.19 חמישי	20.02.19 רביעי	19.02.19 שלישי
7:30-8:30 ארוחת בוקר	7:30-8:30 ארוחת בוקר	
9:00-10:30 הרצאה- לימור אביגד שפיץ וד"ר הדר ברנט- פרידלר	9:00-10:30 הרצאה- סוזן ריד	
10:30-11:00 הפסקה ופינוי חדרים	10:30-10:45 הפסקה	10:00-11:00 התכנסות ורישום
		11:00-11:30 ברכות
11:00-14:00 סדנה	11:00-14:00 סדנה	11:30-13:00 הרצאה -ד"ר גל מאירי וד"ר מיכל פרוי
		13:00-13:30 חטיבת הפסיכולוגים בהסתדרות המח"ר
14:00-15:30 ארוחת צהריים	14:30-16:00 ארוחת צהריים	13:30-15:00 ארוחת צהריים
	15:45-16:15 שיחה עם גבי פרץ- הפסיכולוג הארצי	15:00-18:00 סדנה
	16:15-17:45 קבוצות דיון	
	18:00-19:30 הרצאה- ד"ר נעמי אפל	18:00-18:30 הפסקה
		18:30-19:30 מפגש חטיבה
	19:30-21:00 ארוחת ערב	19:30-21:00 ארוחת ערב והתארגנות
	21:00 ערב חוויתי	21:00 מפגש מדריכים ומפגש מתמחים

שלישי	רביעי	חמישי
<p>אלה סטולפר- הקבוצה כמטפל בהפרעות יחסים ותקשורת במשפחה</p> <p>נירה שטרן- טיפוח קשרים חברתיים דרך פעילות גופנית בקבוצה</p> <p>גל ועופר תמים סיקולר- טיפול רגשי דרך אילוף כלבים לקשיי ויסות רגשי והתנהגותי</p> <p>עדי ליבנה הולצמן - העור המשני - מנגנוני ההגנה המוקדמים וביטויים בהתפתחות ובקליניקה</p>		
<p>לימור רייז- ספרות ילדים ככלי מנגיש מידע ומפחית סטיגמות חברתיות, במצבי מחלה והפרעות התפתחותיות</p>		
<p>Susan Reid -Psychoanalytic work with the child and the family: where is the transference למומחים בלבד</p>		
<p>הדר קמפינסקי- פסיכואנליזה של ילדים- יש דבר כזה?</p>		
<p>יהודית הראל- הערכה דיאדית רב מימדית</p>		
<p>יעל קוצ'ינסקי- עבודה טיפולית עם הורים ותינוקות – כלים רב תחומיים לקידום ועידוד התפתחות</p>		
<p>אלה לבון- משחק זה ענין רציני - משחקיות כדרך חיים - משחק ומשחקיות במרחבי החינוך והטיפול</p>		
	<p>נעמה קלזנר לוינ- חרדה בגיל הרך: סימן למחלה או דווקא לבריאות?</p> <p>אינגריד כרמי- תוכנית "כיווץ התפוזים" לטיפול בחרדות ופחדים אצל ילדים למומחים בלבד</p> <p>נעמה עצבה פוריה- מה בין בעיות נורמטיביות בגיל הרך לפסיכופתולוגיה? חשיבות העבודה של הפסיכולוג/ית ההתפתחותי/ת בהתערבות מוקדמת כאשר האיזונים משתבשים</p> <p>שני ביסר סגל- ADHD ורגשות אצל ילדים</p>	
		<p>Susan Reid -The impact of early intervention on the child, the family and future generations למומחים בלבד</p> <p>קרן גולדברג ודפנה (דפי) רהב הס - תכנית חוסן בגיל הרך</p> <p>עירית קושלביץ- החביון שאינו חבוי- הרחבת טווח הגיל בטיפול הדיאדי</p> <p>אורה ברקן- להתחבר לחיים - דכאון לאחר לידה והשפעתו המשולשת על ההורה, על התינוק/ת ועל הקשר המתהווה ביניהם</p>

ההרצאה תציג את המערך של היחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך במרכז הרפואי והאוניברסיטאי סורוקה. נתייחס לסוגיות בבריאות הנפש בגיל הרך שבהן השילוב בין הסתכלות פסיכיאטרית לפסיכולוגיה התפתחותית, מאפשרת פרספקטיבה רחבה של התבוננות והתערבויות טיפוליות. נציג פרויקטים הנעשים ביחידה בשילוב עם גופים טיפוליים ואקדמיים, במטרה ליצור חיבור בין שפות מקצועיות שונות במתן שירות לילדים בגיל הרך והוריהם. בהרצאה נתמקד בשלושה תחומים של עשייה מתוך הפעילות הענפה ביחידה. האחד, בשירות של ייעוץ (Liaison) לצוות המטפל ולילדים המאושפזים במחלקות בתוך בית החולים. השני, עבודה עם הורים המתמודדים עם מחלות נפשיות. השלישי פרויקט בשיתוף עם משרד הבריאות לאיתור ילדים עם חשד ל ASD בקרב האוכלוסייה הבדואית. בנוסף יוצגו נתונים מתוך מחקרים קליניים הנעשים בשיתוף עם חוקרים מאוניברסיטת בן גוריון.

ד"ר גל מאירי – פסיכיאטר ילדים ונוער, מנהל היחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך, המרכז הרפואי והאוניברסיטאי סורוקה. מנהל רפואי של מרכז הידע הלאומי לאוטיזם אוניברסיטת בן גוריון

ד"ר מיכל פרוי – פסיכולוגית התפתחותית, היחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך, המרכז הרפואי והאוניברסיטאי סורוקה. מרצה במגמה ההתפתחותית, האקדמית תל אביב-יפו ואב"ג.

Technique - The Cornerstone Of Psychoanalytic Work: Building A Mind

Technique - The Cornerstone Of Psychoanalytic Work: Building A Mind

The more experience I gain, the more I am convinced that technique is the cornerstone of our work. Even experienced psychotherapists do not always pitch their interventions at the right developmental level.

This is the ART of Psychoanalysis.

I will illustrate with clinical vignettes the difference between INTERPRETATION and DEMONSTRATION.

Sue Reid - is a consultant child, adolescent and adult psychotherapist. She trained at the Tavistock Clinic, where she has held many posts, including Chair of the Psychotherapy Program and an organising tutor for the child psychotherapy training, she was Chair of the Autism Team and department lead for clinical excellence. She founded the Autism Research; the Groups'; and under 5s Workshops. She has written widely and taught in the USA, Australia, Europe and of course Israel!

"מרכז הורים-ילדים, גפן" ביפו שם לעצמו למטרה ליצור סביבה מחזיקה ומותאמת לצורך חיזוק קשר הורה – ילד.

המרכז מתמקד בעבודה טיפולית במשפחות לילדים בגיל הרך, אוכלוסיית המרכז הינה רב תרבותית ורבים מילדי הקהילה מוגדרים כ"ילדים בסיכון". הבסיס התיאורטי להקמת המרכז הוא "הבית הירוק" של פ. דולטו וגישתו של ד. וויניקוט.

בהרצאתנו נמחיש את העבודה הטיפולית במרכז בהתבסס על נתונים שאספנו כחלק מתהליך הערכת האפקטיביות של המרכז בשיפור הקשר הורה-ילד. במתודה משולבת איכותנית וכמותית בצענו הערכה של חומר טיפולי מתוך עשרים תיקים של משפחות, שעברו התערבות מגוונת במסגרת זמן של בין שנה לארבע שנים.

בכוונתנו להדגים כיצד מודל טיפולי אינטגרטיבי ומגוון, כפי שניתן במרכז, הנבנה מתוך ראייה כוללת של צרכי ההורה וילדו, ונותן מענה ייחודי המותאם באופן תדיר, מביא לשיפור בקשר הורה-ילד באופן הממחיש כי ניתן לסייע לכל הורה להביא לידי ביטוי את היכולת הטבעית הגלומה בו להיות הורה "טוב דיו" ואף לסייע לילדו למצות את הפוטנציאל ההתפתחותי הטמון בו.

לימור אביגד שפיץ, פסיכולוגית קלינית מומחית, המרכז לבריאות הנפש פ"ת ובעלת קליניקה פרטית בת"א בה מטפלת בילדים ובמבוגרים ומדריכה אנשי מקצוע. מייסדת ומנהלת מרכז "הורים-ילדים" לגיל הרך של העמותה לקידום החינוך ביפו ולפני כן מטעם שירותי היעוץ של אוניברסיטת ת"א (-2003) (2018). וכן, מקימה ומנהלת את התוכנית של משרד הרווחה (יפו), "נתיבים להורות – לגיל הרך". מתמחה בעבודה עם טראומה בגיל הרך, בוגרת התוכנית לפסיכותרפיה ומדריכה מטעם מכון "חרוב" בשיתוף עם אוניברסיטת סן פרנסיסקו (CPP).

ד"ר הדר ברנט-פרידלר עובדת סוציאלית (MSW), מטפלת זוגית ומשפחתית מוסמכת. מטפלת ב"מרפאת חווה- טיפול רגשי לנשים במעגל הפריון" במרפאה הפסיכיאטרית בבית חולים תל השומר וכן בקליניקה ב"מרכז ד"ר טל" בתל אביב. עבודתה הטיפולית מבוססת התקשרות ומנטליזציה ומקיפה את המשפחה בשלבי התהוותה השונים: ליווי במהלך הריון, לידה ומעבר להורות, טיפול זוגי, טיפול בהורות וטיפול דיאדי. בעבר, כיהנה כסגנית מנהלת "מרכז הורים ילדים גפן" לגיל הרך ביפו של העמותה לקידום החינוך.

המחקרים בשנים האחרונות מצביעים על כך שיש תהליכים קוגניטיביים משותפים לכל ההפרעות המתפתחות מהילדות ועד הבגרות, בהם: רומינציה, דאגה, קשב סלקטיבי, דימויים שליליים וזיכרונות שליליים. תהליכים אלו משפיעים על הרגשות, החוויות וההתנהגויות שלנו. האם יש ביכולתנו למנוע את מהלך ההתפתחות של הפרעות נפשיות שונות?

ההרצאה תעסוק בשאלה זו ותציע כלים יעילים ליישום מידי המאפשרים למטפלים להדריך הורים לשנות באופן חיובי את מהלך ההתפתחות הנפשית של ילדיהם באמצעות שינוי האוירה המשפחתית והמסרים המועברים לילד, בעיקר כאשר הוא נמצא בלחץ ו/או מצוקה. הכלים נגזרים מאינטגרציה בין מיינדפולנס לפסיכולוגיה החיובית ונשענים על הספר "לדוג ענן", שיצא השנה בהוצאת "אח" ועל ספרים קודמים שחוברו על ידי המרצה.

ד"ר נעמי אפל – עו"ס, מומחית ומדריכה מוסמכת בטיפול התנהגותי קוגניטיבי (CBT). מנהלת מכון "שיטות". מנהלת אקדמית של **תוכנית ההכשרה לטיפול הורי, זוגי ומשפחתי בתל השומר**. מרצה בפקולטה לרפואה באוניברסיטת ת"א ובתוכניות להכשרת מטפלים ב - CBT. פיתחה שיטות טיפול ייחודיות הנלמדות במוסדות אקדמיים וטיפוליים. חיברה 7 ספרים בתחום הטיפול בילדים והדרכת הורים, בהם הספר "לדוג ענן", עליו נשענת ההרצאה.

הקבוצה כמטפל בהפרעות יחסים ותקשורת במשפחה

אנליזה קבוצתית זו צורה של טיפול **על ידי הקבוצה**, של הקבוצה, **ביחד** עם המנחה". (Foulkes,1957)
הקבוצה טיפולית כוללת גם את הדינמיקה שמשחזרת את הדפוסים, תפקידים וקונפליקטים מרכזיים במשפחה ומדגימה את המיקום של הפרעות יחסים (פרידמן, 2013) וקצרים בתקשורת בה. במרחב זה נחשפת העברה אנכית כמו בטיפול דיאדי לצד העברה אופקית (העברה האחאית) (Mitchell,2003) שלעיתים מוסתרת מהעין בטיפול אישי ומהווה מקור משמעותי בהבנת הדינמיקה תוך ובין אישית. תהליכים קבוצתיים פותחים הזדמנות יחודית להתבוננות של האדם על עצמו ועל יחסיו עם סביבתו בתנאים שהכי קרובים ל"חיים שבחוץ" בתוך "היכל המראות" הקבוצתי. בקבוצה טמון כוח תרפויטי רב עוצמה לריפוי ותיקון תוך אימון אגו בפעולה ("ego training in action") (Foulkes,1957)

הסדנה תאפשר למשתתפים למידה של עקרונות אנליזה קבוצתית תוך התנסות חוויתית והמשגה של עקרונות ומיומנויות בהנחיית קבוצות לצורך שיפור עבודתם בשטח עם קבוצות הורים וילדים.

אלה סטולפר- עובדת סוציאלית, מדריכה וחברת סגל בכיר בתוכנית להנחיית קבוצות באוניברסיטת תל אביב ובמכללה אקדמית לחברה ואומנויות בנתניה, מנהלת תוכנית להנחיית קבוצות בבית הספר המרכזי להכשרת עו"ס, מומחית מטעם הסניגוריה ציבורית, בוגרת וחברת מכון לאנליזה קבוצתית, בעלת קליניקה פרטית .

טיפול קשרים חברתיים דרך פעילות גופנית בקבוצה

"ילד לומד ברגליו ובידיו תוך כדי התנועה" (פיאז'ה, 1955). אחד הכלים היעילים בהתערבות מוקדמת, המונעים קשיי התפתחות, היא פעילות ספורטיבית בקבוצה, המגבירה ביטחון עצמי ומלמדת מיומנויות חברתיות. קשיים מוטוריים בגיל צעיר, לדוגמא בקפיצה, בדילוג או במיומנויות כדור, עלולים לפתח דימוי גוף וביטחון עצמי נמוכים ולפגוע בעקיפין בקשרים חברתיים של הילד. (שכטמן, 2010).

הסיבה **שפעילות גופנית בקבוצה קטנה מהווה סביבת התפתחות טובה לילדים** היא, שניתן להתאימה להשגת יעדים פדגוגיים או קליניים, והשלכותיה הן ברמה רגשית, קוגניטיבית, מוטורית, התנהגותית וחברתית. הפעילות מתאימה לילדים עם ADHD, ADD, ASD, DCD והפרעות חושיות.

בסדנה נתמקד בקשר בין גוף ונפש, נבחן מרכיבים בסיסיים בתנועה ובתחושה ונראה את השפעתם על חוויית ההנאה, ההצלחה ותחושת המסוגלות.

נירה שטרן - מאבחנת פסיכו - מוטורית, מדריכת הורים ומנחת קבוצות. מוסמכת "וינגייט" בחינוך גופני בחינוך המיוחד.

הקימה וניהלה מרכז ספורט טיפולי ב"בית איזי שפירא" ופיתחה מודל עבודה לשיפור כישורים חברתיים באמצעות פעילות גופנית.

תוכנית "כיווץ התפוזים" לטיפול בחרדות ופחדים אצל ילדים

עברנו את מבחן המומחיות בהצלחה ופתחנו קליניקה. פתאום מגיעים אלינו ילדים נורמטיביים, חלקם ילדים בכיתות הראשונות של ביה"ס. מה עושים? בהתמחות לא התמודדנו עם אוכלוסיות כאלה... תוכנית "כיווץ התפוזים" היא תוכנית שמתאימה לילדים בגן חובה וביה"ס היסודי והיא מיועדת לטיפול קצר מועד, ממוקד סימפטום בכלים של CBT הרפיייה ודמיון מודרך באווירה של משחק. התוכנית מטפלת בחרדות ופחדים דרך הילד (בלווי הורה) ומחזירה את תחושת השליטה למטופל ולמשפחתו. משתתפי הסדנה מוזמנים לבחור מראש מטופל אמיתי או דמיוני ולתרגל את הטכניקות בסדנה התנסותית, באווירה משחקית ובלבוש נוח.

הסדנה מיועדת למומחים צעירים וותיקים שמחפשים איך להעשיר את ארגז הכלים המקצועי שלהם.

אינגריד כרמי - מומחית בפסיכולוגיה חינוכית, מדריכה בפסיכולוגיה התפתחותית ורפואית ומורשית להפינוזה. יו"ר הועדה המקצועית לפסיכולוגיה התפתחותית 1999-2005, פסיכולוגית אחראית במכון להתפתחות הילד בביה"ח לוינשטיין 1999-2015, לעובדת בהדרכת פסיכולוגים, בפרויקטים במערכת הבריאות ובקליניקה פרטית.

טיפול רגשי דרך אילוף כלבים לקשיי ויסות רגשי והתנהגותי

קבוצת 'אלפא' הינה שיטת טיפול יחודית אשר מספקת מענה רגשי לילדים בעלי קשיים בויסות הרגשי וההתנהגותי, ביניהם ילדים עם קשיי קשב וריכוז. מדובר בתכניתקהילתית המערבת שיתוף פעולה בין יחידת הכלבנים של המשטרה, השירות הפסיכולוגי החינוכי וצער בעלי חיים. שיטת טיפול זו מתבססת על עקרונות הטיפול הקוגניטיבי התנהגותי לצד עקרונות הטיפול הדינמי הרואה בכלב כאוביקט השלכה דרכו מתעל הילד את תחושותיו ומחשבותיו. בהתבסס על עקרונות אלו, מותאם לכל אחד מהילדים כלב מ'צער בעלי חיים' עפ"י צרכיו הרגשיים של הילד והמטרה הטיפולית שנבנתה עבורו. בשנת הטיפול השנייה הילדים הופכים בעצמם לחונכים ומלווים ילדים המתמודדים עם קשיים דומים. טרם תחילת הטיפול ולאחריו הועבר שאלון התנהגותי (CBCL למדידת ההשפעה הטיפולית, ממצאיו הציגו שיפור ניכר בתחושת המסוגלות והערך העצמי שחשו הילדים. בסדנה נציג כיצד באמצעות הטיפול ניתנים כלים להתמודדות אדפטיבית עם קונפליקטים חברתיים והתנהגותיים תוך לימוד טכניקות של ניתוח אירועים ופתרון בעיות, טכניקות של הרפיה ודמיון מודרך ואימון במציאת דרכי התמודדות יעילים בעת התמודדות עם כעס. השיטה הטיפולית תוצג דרך תאוריה וסרטים מתוך מפגשי האילוף. בנוסף, תתאפשר התנסות חויותית באילוף כלבים. שיטה זו פותחה ע"י מנחי הסדנה:

גל תמים סיקולר- פסיכולוגית התפתחותית וחינוכית מדריכה, מנהלת השפ"ח בהר חברון, חברת צוות ב'יחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך' בביה"ח סורוקה וקליניקה פרטית.
עופר סיקולר- כלבן ביחידת הכלבנים של משטרת ישראל. בוגר קורס אילוף כלבים במכללת 'וינגייט'.

במהלך עבודה טיפולית וחינוכית עם ילדים במצבי מחלות 'שקופות' ובעלות סטיגמה, כגון אפילפסיה, סוכרת, טוראט, ניתן להיעזר בספרות ילדים מקצועית. זאת, לצורך מתן הסבר פסיכו-חינוכי לילד ולהוריו ביחס לביטויים הגופניים, רגשיים והתנהגותיים של המחלה או ההפרעה ההתפתחותית.

שימוש בספרות ילדים מקצועית, מסייע לילד ולמשפחתו בחוויה של נורמליזציה, ושותפות גורל עם ילדים ומשפחות אחרות. כך מצליח הילד להבין ולעבד רגשית את מחלתו (psycho-education), וללמוד דרכי התמודדות נוספות, במסגרת המשפחה, המאפשרות להוריו ולסביבה החינוכית לסייע לילד לסייע לעצמו.

קיימת חשיבות רבה לספרות הילדים, כ'סוכן שינוי' ומאיץ של תהליכי שינוי ברמת הילד, משפחתו וסביבתו. כך ניתן יהיה לסייע לילדים ולהוריהם, לחוש פחות שונים, מוזרים, דחויים חברתית ובמקביל לעודד תהליכי חוסן והעצמה.

לימור רייז- פסיכולוגית התפתחותית מומחית, פסיכולוגית חינוכית מומחית, מטפלת קוגניטיבית – התנהגותית (CBT), קליניקה פרטית: רעננה, עמיתה במכון שיטות.

בעלת ניסיון מקצועי מגוון במכון להתפתחות הילד, ביחידה לגיל הרך, במרכז לטיפול באפילפסיה בבי"ח, ובמסגרות חינוכיות מגוונות. מעבירה הכשרות לפסיכולוגים בכנסים, מרצה בבי"ס הארצי לפסיכולוגיה חינוכית, ובימי עיון לקהל הרחב. קליניקה פרטית: רעננה.

Psychoanalytic work with the child and the family: where is the transference?

Psychoanalytic work is based on our understanding of the transference/countertransference relationship. Unlike in adult analysis we must also build a therapeutic alliance with parents and the wider network and show particular sensitivity to the nature of these transferences too, if the work is to succeed.

Sue Reid - is a consultant child, adolescent and adult psychotherapist. She trained at the Tavistock Clinic, where she has held many posts, including Chair of the Psychotherapy Program and an organising tutor for the child psychotherapy training, she was Chair of the Autism Team and department lead for clinical excellence. She founded the Autism Research; the Groups'; and under 5s Workshops. She has written widely and taught in the USA, Australia, Europe and of course Israel!

הפסיכואנליטיקאית, מלאני קליין חפשה דרכים ליישם עקרונות פסיכואנליטיים בעבודה עם ילדים. היא ערכה מספר לא מבוטל של אנליזות לילדים צעירים ואת מסקנותיה פתחה לאורך שנים רבות בכתיבתה התאורטית. בסדנה נחשף לרעיונות המרכזיים של התאוריה הקלייניאנית ביחס לעבודה טיפולית עם ילדים ובמיוחד לחשיבות המשחק, ליחסי ההעברה ולהתערבות פרשנית. כמו כן תתואר אנליזה של ילד צעיר שסובל מאי שקט קיצוני ומקושי בקבלת החסר/האין.

הדר קמפינסקי שוייצר- פסיכולוגית התפתחותית מומחית, פסיכואנליטיקאית, מכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו, בו גם מלמדת. מדריכה במרכז וויניקוט ללימודי פסיכותרפיה ומלמדת בבית הספר לפסיכותרפיה של הפסיכולוגים החינוכיים. כותבת במדור הספרים של "שיחות", כתב עת לפסיכותרפיה. מטפלת ומדריכה אנשי מקצוע בקליניקה פרטית בהרצליה.

הורה וילד נכנסים לחדר הטיפול? על מה להסתכל? בסדנה יתוארו 10 ממדים לתצפית באינטראקציה הורה-ילד. הממדים שאובים מתיאוריות התפתחותיות ופסיכואנליטיות, ותואמים את המודל הדיאדי החיפאי. הערכת האינטראקציה בעזרת תצפית מבוססת על הממדים, נותנת תמונה על החוזקות ועל הקשיים של הדיאדה ומאפשרת הבנה מעמיקה של סיבת ההפניה. כמו כן, מאפשרת ההערכה לתכנן את הטיפול באופן מיטבי על ידי מיקוד במאפייני הדיאדה ובצרכיה. בסדנה גם נתנסה בהערכת דיאדה ונחבר את ההערכה למוקדי הטיפול, למשאבים של הדיאדה ולקשיים הצפויים. רצוי שאחת /אחד המשתתפים בסדנה יביא תיאור מפורט של פגישה עם הורה-ילד או גם הורה-ילד-מטפל. ביחד ננתח פגישה זו ונתנסה ביישום הכלי.

יהודית הראל- פרופסור אמריטה בחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה. מרצה ומדריכה על פסיכופתולוגיה התפתחותית ועל טיפול דינאמי בילדים. אחת ההוגות של המודל הדיאדי החיפאי. לשעבר: שותפה לראשות התכנית לפסיכולוגיה קלינית-חינוכית, באוניברסיטת חיפה, פסיכולוגית ראשית במכון "חנה חושי" להתפתחות הילד, וראשת התכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית בחיפה.

עם התפתחות המקצוע והשנים שחלפו, לצד העבודה החשובה באבחון וטיפול של הפרעות התפתחותיות שונות במכונים, במרכזים ובתחנות החינוכיות, החלו להחשף צרכים נוספים של הקהילה, בתחום המניעה וקידום הבריאות. כך, עלה הצורך להכשיר את אנשי המקצוע אשר נפגשים עם תינוקות ופעוטות, לליווי התפתחותי- אשר טומן בחובו הן מניעה והן איתור מוקדם. צוות "התפתחות מלידה" מורכב מנציגה של כל תחום פרארפואי, וכך מתאפשרת ראייה הוליסטית והרחבת הידע לכלל תחומי ההתפתחות בליווי הורים בגילאי הניקות. הסדנה מסתמכת על העבודה הקלינית שלנו עם הורים לתינוקות. בסדנה יוצגו תיאורי מקרה של תינוקות בעלי התפתחות בתחום התקין או על הגבול, ודרכם ניתן כלים מעשיים לליווי והדרכת הורים בגילאי הניקות. תיאורי המקרה ישלבו את תחומי התפקוד השונים, ובעזרתם נתייחס לתחומים משמעותיים בגילאים הללו כגון: התפתחות מוטורית ומאפיינים פיזיולוגיים, ויסות חושי ורגשי, טמפרמנט, התפתחות השפה הטרום מילולית, שינה, התקשרות ועוד.

יעל קוצ'ינסקי - פסיכולוגית התפתחותית מומחית, M.A. מאוניברסיטת בן גוריון. פסיכולוגית במרכז לגיל הרך בקריית אונו ומרכזת תחום האוטיזם. מאבחנת ומטפלת בילדים בגיל הרך החווים קשיים התפתחותיים ובהוריהם. מלווה הורים לתינוקות מגיל לידה ובעלת ניסיון והכשרה בתחום הפרעות אכילה בפעוטות ומעקב פגים. מדריכה ומלמדת צוותים מקצועיים.

שרון רוזינר פרוכטר – M.A. PT , BPT - פיזיותרפיסטית ילדים מומחית בתחום התפתחות הילד ורצפת אגן בילדים. אחראית הסקטור הארצי בפיזיותרפיה במערך הטיפולי המשלים של העמותה לילדים בסיכון, מדריכה ראשית ומרכזת קורס התפתחות מלידה - הכשרה ייעודית למקצועות הבריאות ובעלת קליניקה פרטית בקריית אונו. בוגרת החוג לפיזיותרפיה באוניברסיטת תל-אביב ובעלת תואר שני מאוניברסיטת ניו-יורק NYU ב Developmental Disabilities בעלת ניסיון של למעלה מעשרים שנים בליווי ועבודה התפתחותית ובריאותית עם הורים, תינוקות וילדים בארץ ובארה"ב.

עינת סגל מאיסי - קלינאית תקשורת בוגרת החוג להפרעות בתקשורת באוניברסיטת תל אביב B.A. מדריכה קלינאיות תקשורת מטעם בית הספר להפרעות בתקשורת תל אביב. מרצה, מדריכת הורים וגננות. בעלת ותק של 25 שנים. מומחית בתחום התפתחות הילד, עוסקת באבחון, טיפול וליווי ילדים והוריהם מגיל לידה עד שש. עובדת כיום במכון להתפתחות הילד באילת ובערבה ובמכון שפר בחולון.

ענת גרודז'נובסקי צור – OT M.A. B.OT, מרפאה בעיסוק התפתחותית, בעלת תואר שני מאוניברסיטת ניו יורק NYU ב Developmental Disabilities, הינה מומחית ובעלת ניסיון של 20 שנה באבחון וטיפול בילדים בגיל הרך 0-6 במגוון לקויות התפתחותיות ובהדרכת צוותים מקצועיים והורים. מומחית בתחום שיקום ילדים. כיום רכזת פרויקט "חצר פעילה לפעוטות" מטעם עזר מציון, מדריכה בכירה בעמותה לילדים בסיכון ובעלת קליניקה פרטית לטיפול בתינוקות ובילדים.

עדי אלמוג - פסיכולוגית חינוכית מתמחה ויועצת שינה לגיל הרך. עובדת בשפח ת"א, רכזת תחום לקויות למידה בתחנת הדר יוסף. מטפלת בהורים, ילדים ונוער נפגעי חרדה בפרויקט "צוק איתן" בעוטף עזה. מטפלת בילדים עם ASD בעמותת "מרכז חינוכי הזית" ובעלת קליניקה פרטית בת"א.

חרדה בגיל הרך: סימן למחלה או דווקא לבריאות?

הסדנה תעסוק בחרדה בגיל הרך מנקודת מבט יישומית תוך התמקדות באבחנה ובהתערבות.

בחלקה הראשון נעסוק בשאלות הקשורות בהבנת החרדה מנקודת מבט התפתחותית, תוך התייחסות למקומה ולתפקידה בהתפתחות תקינה. נעמוד על משמעויות של חרדה בהתפתחות הרגשית בגיל הרך מנקודות מבט תיאורטיות שונות, ונבחין בין חרדה המבטאת תגובה רבת עוצמה אך בריאה ביסודה, לבין פתולוגיה וסיכון לפתולוגיה, של הילד ו/או של משפחתו. נעמוד על עקרונות מנחים לקביעת סוגי התערבות במצבי חרדה, בהתאם לתפיסה ההתפתחותית של תפקיד החרדה אצל הילד, ובהתאם לאבחנה.

בחלקה השני של הסדנה נעסוק במודלים להתערבות בהפרעות חרדה בגיל הרך. יוצג בהרחבה מודל טיפול אינטגרטיבי בחרדה הכולל עבודה התנהגותית, מערכתית ודינמית, ונשתמש בדוגמאות על מנת להמחישו. נעסוק בנושאי הליבה המאפיינים הדרכת הורים, התערבות פרטנית ועבודה מול צוות חינוכי במקרים של חרדה בגיל הרך, וכן בעמדה הטיפולית המשחקית ותפקיד המפתח שלה בטיפול בהפרעות חרדה. יוצגו מקרי טיפול בהפרעות חרדה – אילמות סלקטיבית וחרדת פרידה. המשתתפים מוזמנים להעלות מקרים להתייעצות טיפולית.

נעמה קלוזנר-לוינ פסיכולוגית קלינית מומחית, מובילה פיתוח של מודל טיפול אינטגרטיבי ממוקד סימפטום באילמות סלקטיבית ושותפה במרפאה לאילמות סלקטיבית במרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל. בעלת קליניקה פרטית בת"א.

"העור המשני" הוא מושג המייצג מערך הגנות מוקדמות המתהוות בראשית החיים כאשר מעטפת ההחזקה ההורית אינה מספקת, והחרדות הראשוניות מאיימות על קיומו הפיזי והנפשי של התינוק. הגנות אלה הנשענות על מרכיב גופני באות לידי ביטוי לאורך חייו של האדם, ומשמשות לעיתים הגנה נוקשה החוסמת התפתחות וקשר.

בסדנה נלמד יחד את מאמרה המכונן של **אסתר ביק** (1968) חוות העור במסגרת יחסי האובייקט הקדומים בו היא הציגה לראשונה מושג זה. נעמיק בהנחות היסוד שלו על נפש האדם, ונתמקד בביטויי העור המשני בהתפתחות התקינה והפתולוגית. כמו כן, ננסה לחשוב יחד כיצד דפוסים הגנתיים אלה מתגלים בפנינו בקליניקה ואילו השערות ניתן לגבש אודותיהם כך שיכוונו את ההתערבויות הטיפוליות.

עדי ליבנה הולצמן - פסיכולוגית התפתחותית מומחית ומדריכה, עד לאחרונה הפסיכולוגית האחראית במכון להתפתחות הילד באסף הרופא, מרצה בחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון ועובדת בקליניקה פרטית.

"הוא לא אוכל לי", "הוא מתעורר הרבה בלילה" "בורח לו פיפי בגן"...

מה בין בעיות נורמטיביות בגיל הרך לפסיכופתולוגיה? חשיבות העבודה של הפסיכולוג/ית ההתפתחותי/ת בהתערבות מוקדמת כאשר האיזונים משתבשים

עם ההתפתחות, ילדים נדרשים לשנות דפוסי התנהגות ולפתח דפוסיים חדשים. גם ההורים נדרשים לשנות את התנהגותם וציפיותיהם בהתאם. אולם, יש ילדים אשר מתקשים להסתגל לשינויים אלו וחווים בעצמם כמו גם הוריהם, מצבי מצוקה. אחד מתחומי המומחיות הייחודיים של הפסיכולוג/ית ההתפתחותי/ת הוא איתור מוקדם, מניעה מוקדמת וטיפול בקשיים ובעיות התפתחותיות נורמטיביות עוד טרם הפיכתם לפסיכופתולוגיה. בסדנה נדון בהבדלים בין התפתחות נורמטיבית לחריגה, ובין בעיות נורמטיביות לבין פסיכופתולוגיה, תוך התמקדות בשלושה נושאים המהווים מוקדים עיקריים בגיל הרך: האכלה, שינה ופרידה מטיטול. בכל אחד מהנושאים הללו נדון בשינויים ובקשיים המופיעים עם ההתפתחות ובמקומה של ההתערבות המוקדמת. יוצג מודל הוויסות הטרנסאקציונלי של Sameroff כמודל המסייע באבחון התהליכים ההתפתחותיים ומציע דרכי התערבות מותאמות לילד/ה ולסביבתם. באמצעות תיאורי מקרה נדון בחשיבות האיתור המוקדם ודרכי התערבות למניעת פסיכופתולוגיה.

פרופ' נעמה עצבה-פוריה-

ראשת המגמה לפסיכולוגיה התפתחותית במחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון. פסיכולוגית התפתחותית מומחית. מטפלת ביחידה הפסיכיאטרית בגיל הרך בסורוקה. מנחה קבוצות הורים וצוותים בגיל הרך. פיתחה את התוכנית הישראלית לרפלקטיביות בקרב הורים וצוותים חינוכיים. חוקרת, מנחה ומדריכה בתוכנית.

האבחנה העדכנית ביותר להפרעת קשב ADHD (DSM-V), כוללת קשיי קשב והיפר אקטיביות/ אימפולסיביות, אולם באבחנה לא מופיעה התייחסות ישירה לקשיים רגשיים. מדוע? מתוך מחקרים שנעשו בשנים האחרונות ונשענים בעיקר על העבודות של פרופ' ברקלי ופרופ' סיגל – לילדים עם הפרעת קשב יש פרופיל רגשי אופייני, שמאופיין בחוסר ויסות רגשי בולט. מהו אותו קושי בוויסות הרגשי וכיצד הוא משפיע על חייו של הילד ועל סביבתו? בסדנה נעסוק בנושא זה מכמה כיוונים- ראשית נסביר ונבין את אותם קשיים, לאחר מכן נלמד ונתרגל הסברים פסיכו-חינוכיים שניתן לתת לילדים, הורים ומערכות ולבסוף נלמד מיומנויות וכלים שניתן להקנות בתהליך טיפולי על מנת לסייע בהגברת היכולת לוויסות הרגשי אצל בעלי הפרעות קשב (ואצל הקרובים להם). הסדנה תכלול חלק תאורטי שיסקור מחקרים עדכניים על ADHD, כולל שינויים באבחנה בשנים האחרונות; וכן חלק מעשי שבו ינתן הסבר ותרגול על כלים יעילים להגברת הוויסות הרגשי אצל בעלי הפרעת קשב.

שני ביסר סגל- נירופסיכולוגית, מטפלת מומחית ומדריכה מוסמכת באיט"ה וחברה במכון שיטות. מרצה בתוכנית להכשרת מטפלים ב-CBT בתה"ש ובבאר שבע וכן במכללה האקדמית לחברה ואמנויות. בעלת קליניקה פרטית המתמחה באבחון, טיפול והדרכה בנושא ADHD וקשיי ויסות רגשי.

The impact of early intervention on the child, the family and future generations

We now know that unresolved mental health difficulties in childhood can be passed from one generation to the next. Our research shows that early intervention is most effective before the age of 5 when it's possible to set the child on to a normal developmental pathway. The implication for the child's family and future descendants is profound. There is a consistent underestimate of the benefits of this, both in terms of a reduction in mental distress and in pecuniary costs to the state.

Sue Reid - is a consultant child, adolescent and adult psychotherapist. She trained at the Tavistock Clinic, where she has held many posts, including Chair of the Psychotherapy Program and an organising tutor for the child psychotherapy training, she was Chair of the Autism Team and department lead for clinical excellence. She founded the Autism Research; the Groups'; and under 5s Workshops. She has written widely and taught in the USA, Australia, Europe and of course Israel!

הסדנה תציג את תפיסת העולם העומדת בבסיס יישום תכניות מניעה לקידום חוסן נפשי אצל ילדים ומבוגרים. נערוך היכרות עם תכנית "חוסן לגיל הרך" כדוגמא להתערבות מגבירת חוסן המותאמת באופן מיוחד לאוכלוסיה זו.

תכנית "חוסן הגיל הרך" היא תכנית מניעתית, אוניברסאלית, שמטרתה יצירת שינוי חיובי ברגישות הטיפולית של מטפלות והורים לילדים בגיל הרך. התכנית נבנתה על מנת להנחיל את הידע ההתפתחותי החשוב ביותר עבור חוסנו הנפשי של התינוק לדמויות המרכזיות ביותר בחייו, בתוך המסגרת החינוכית. תכנית זו מכוונת להשפיע על התינוק/פעוט,

באמצעות התערבות פסיכו-חינוכית מערכתית, דרך מתווכים אקולוגיים במטרה להטמיע ולשמר את הידע ההתפתחותי בתוך סביבת המעון לטווח ארוך. הסדנה תכלול חלק חוויתי של היכרות ותרגול של חלק מכלי החוסן הנלמדים בתכנית.

קרן גולדברג- פסיכולוגית התפתחותית מומחית ומדריכה, מומחית לטיפול דיאדי ולטיפול הורה-ילד ממוקד טראומה בגיל הרך, מנהלת תכנית חוסן לגיל הרך, עובדת בקליניקה פרטית.

דפנה (דפי) רהב-הס - רכזת תכנית "חוסן לגיל הרך", פסיכולוגית בהתמחות קלינית במרפאת ילדים במרכז לבריאות הנפש ביפו ועובדת במרכז הבינתחומי בהרצליה.

משחק זה ענין רציני - משחקיות כדרך חיים - משחק ומשחקיות במרחבי החינוך והטיפול

כאשר מתבוננים בילד משחק יש להבחין בין השימוש הטכני בכלי המשחק לבין היכולת להיות משחקי, דהיינו להימצא בעמדה משחקית (Playfulness). היכולת להימצא בעמדה משחקית נמצאה כמפחיתה את רמת המתח בחיים, כמסייעת במציאת פתרונות לבעיות, כמשפרת את רמת שביעות הרצון מהחיים, כמגבירה את החוסן הנפשי ולמעשה מאפשרת התמודדות טובה יותר עם אתגרי החיים. באופן פארדוקסלי, דווקא ילדים עם צרכים מיוחדים ומשפחותיהם הזקוקים לחוסן גבוה יותר בחייהם, מקבלים פחות הזדמנויות לפתח משחקיות. מטרת הסדנה לתת ידע תאורטי וכלים מעשיים לעידוד משחקיות בקרב אוכלוסיות שונות.

אלה לבון- מרפאה בעיסוק מוסמכת. בוגרת בית הספר לפסיכותרפיה באוניברסיטת תל אביב. מסיימת בימים אלה תואר שני בריפוי בעיסוק המתמקד במשחק ומשחקיות בריפוי בעיסוק. מטפלת, מלווה הורים ומדריכה קבוצות מטפלים פרא-רפואיים בעבודה לפי גישת ה DIR. רכזת סקטור הריפוי בעיסוק ביחידת הגנים התקשורתיים בחולון, בעלת קליניקה פרטית.

בסדנה נעסוק בילדים שמבחינת גילם הכרונולוגי הם שייכים לילדות האמצעית, ילדי הכיתות הראשונות של ביה"ס היסודי. יחד עם זאת, מבחינה התפתחותם הרגשית הילדים שבהם עוסקת הסדנה הם טרום-חביוניים. נעסוק בהגדרה ובמאפיינים של גיל החביון ושל "ילד טרום-חביוני", במשימות ההתפתחותיות שעדיין עומדות בפני ילד כזה ושעליו להשלימן על מנת להיכנס לגיל החביון ולעמוד במשימות המחכות לו שם, ובמקום המשמעותי של ההורים בתהליך זה. בהמשך יידונו עכבות וכשלים אפשריים בהתפתחות הרגשית לקראת גיל החביון, ואפשרויות לאיתור מקורות הבעייתיות בילד, בכל הורה, בזוג ההורים וביחסים ביניהם. הסדנה תלווה בהצגת מקרה מפורטת, אשר תאיר את התהליך הטיפולי הדיאדי מנקודת מבט זו. משתתפי הסדנה מתבקשים לחשוב על דוגמאות מעבודתם הטיפולית עם ילדים בכיתות הראשונות של ביה"ס היסודי, אשר מאפייניהם מתאימים לפרופיל זה. ילדים שאינם פנויים ללמידה בכיתה, ולקשרים חברתיים בחצר בית-הספר, כיון שהם עסוקים עדיין בתכנים פראדיפליים ו/או בדרמה האדיפלית שלא עברה רזולוציה. מקרים אילו יובאו לדיון הקבוצתי בסדנה, וננסה לנהל דיאלוג בינם ובין החומרים התיאורטיים והקליניים.

ד"ר עירית קושלביץ - פסיכולוגית קלינית והתפתחותית מדריכה, סגנית מנהלת התחנה לטיפול פסיכולוגי-התפתחותי בלשכת הבריאות, חיפה. מלמדת באוניברסיטת חיפה, בחוג לפסיכולוגיה בתכנית התואר השני בפסיכולוגיה התפתחותית, מלמדת ומדריכה במסגרות שונות ובקליניקה פרטית בחיפה.

להתחבר לחיים - דכאון לאחר לידה והשפעתו המשולשת על ההורה, על התינוק/ת ועל הקשר המתהווה ביניהם

"אמא למטה בוכה...
כך ידעתי אותה...
למדתי לגרום לה לחייך...
להחיות אותה, אלו היו חיי..."

כך כותב ויניקוט (1963) ומזקק בתיאורו דכאון לאחר לידה כתופעה המתרחשת במרחב המשותף של האם והתינוק. בשנים האחרונות גוברת המודעות לדכאון לאחר לידה והבנתו כתופעה שהשפעותיה ארוכות הטווח מדאיגות. ידע מבוסס בתחום הוא חיוני לשם זיהוי הקשיים עם הולדתם והתאמת מענה.

בחלק הראשון של הסדנה יוצגו היבטים תיאורטיים על דכאון לאחר לידה מנקודת מבט פסיכו-חברתית. נבחן כיצד השינוי התיאורטי שחל לאורך השנים בתפיסת האם, דרך התיאוריות של ויניקוט, סטרן ובנג'מין, קשור לתפיסה העכשווית של דכאון זה ולטיפול בו.

בחלק השני נדגים את השפעת הדכאון על הקשר הדיאדי ועל התפתחות התינוק באמצעות תרגילים בזוגות וסרטונים. בנוסף נשתמש בתיאורי מקרים כדי לדון בעבודה הטיפולית עם הורים ותינוקות. נפנה זרקור לחשיבה הדינמית בטיפול ולהתערבויות שמקדמות הטבה.

המשתתפים/ות מוזמנים/ות לשלוח תיאורי מקרים לדיון ל:

ora.barkan@gmail.com

אורה ברקן - פסיכולוגית קלינית, מטפלת בקליניקה פרטית במבוגרים, מטפלת בקשר הורה-תינוק במכון לגיל ינקות של המרכז הבינתחומי, חברת צוות ב"[הורותא](#)" ומלמדת בביה"ס להדרכת הורים "בשביל המשפחה".